

C

Cecja (bielorus.) *Živa*

Ceca

Ceroklis

Corakle, Cerroklis, Cerklicing, Cereclicing, Ceroklytis, Cerochi, Cerekling, Cercklicing, Greklicing, Cerekting.
v lotyšskej mytológii boh polí a plodín a obilníc analogický *Polevikovi*.

Cibog » *Žitník*

Cobog, Zibog, Tcibog, Ctibog

cibórium – nádobka na uchovávanie hostie

cica, cicu, cizu

1. mačka (od slova cicať, sať, sosať) niekde ako symbol plodnosti.
2. zastaralo kožušinka
3. slovanské pomenovanie hindskej bohyně Šakti, (Sakti) ženského princípu absolútneho božstva, stelesnenie pravekej energie, materstva; ako pomenovanie bohyně sa uvádza až od 17. stor.

podľa J. Kollára aj : sosa, ščava, šťava

4. fonetický prepis skráteného pomenovania *Drndoly* Dzidza (Dzidzileja) do neslovanského jazyka:

Cica (*Cyca, Cicu, Cizu, Cisa, Ciza, Cisara, Sisa, Siska, Ziza, Zeis*) ale aj *Čiza*, *zizíky*, *dzidzíky* či *cicíky* sú v detskej reči bradavky prsníkov.

Zemepisný názov: Zeitz v Nemecku

cień (poľ.) *mátoha*

doslovne tieň

Cicha

stelesnenie detského moru v podobe malého, mladého dievčaťa s tmavočiernymi vlasmi, snedou (počernou) pokožkou a veľkými vypúlenými očami. Máva biele rúcho vo vlasoch má makový veniec a okolo vrkoča omotanú krvavú šatku. V ruke drží čiernu oceľovú tyč, ktorou sa dotkne detí a spôsobí ich bezprostrednú smrť. Príde nenápadne úplne potichu, z čoho vychádza jej pomenovanie.

cicho = ticho

Zemepisný názov: Ciche, Cichawa – obce v Poľsku

cikáč, cikavac (srbochorv.) »*zmok*

cinga

rus. = skorbut, čes. kurděje, pol. dzięgna, srbs. nepomenik

stelesnená choroba skorbut. Chodí po severných ostrovoch a krajinách keď vietor sviští na nedohľadných zasnežených pláňach. Často stojí na korme dvanásťmíľového dlhého člna a jej sestry - *lichoradky* - sedia na miestach veslárov.. Hlavnou vecou je nezavolať na ne, neukazovať svoj strach a prejsť okolo.

Skorbut vzniká z nedostatku príjmu vitamínu C a spôsobuje vypadávanie zubov. Preto ju zobrazovali ako temer bezzubú starenu.

cing je zvuk zvončeka

cintorín (lat. coemeterinum)

cmiter, cinter, zastar. žiaľnik

priestranstvo, kde sa pochovávajú mŕtvi, pohrebisko. Týmto slovom sa označoval aj kraj dediny alebo hranica.

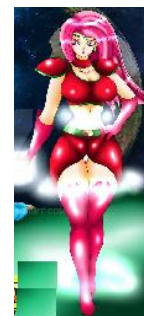
cipka » *húkalka*

Cirnitra » *Zirnitra*

Ciris

údajná lužická bohyňa úrodnej pôdy. Predpokladá sa, že je to prebratá starorímska bohyňa obilia *Ceres*.

V súčasnosti je hrdinkou v komiksoch.

cirkev

náboženská spoločnosť. Svetská organizácia, ktorá sa stará o rozvoj, udržiavanie a rozširovanie náboženstva, realizuje verejný výkon kultu. Hierarchicky organizované cirkvi sú ideologickým nástrojom politiky. Na Slovensku je 12 kresťanských cirkví, židovské cirkvi a islam.

Cjocja (bielor.) *Molonija, Hromovnica*

bielor. cjocja = tetka

Cjoca

cmok, cmuk (bielor.) - *zmok*

émok, émuk

Corgoň

nitriansky atlant, socha V. Dunajského z r. 1925

Croco » *Krok*

Crodo » *Krodo*

Curche, Curcho » *Kurkas*

cvenda » *bludička*

cverg, cverglík

cwerg

(nem. zwergl = gnóm) čes. kováříček

trpaslíček, temný *elf*, v nórskej mytológii to boli červy v tele obra *Ymira*, z ktorého vznikol svet., žili v zemi, všetci boli umeleckí kováči, vo svetle slnečných lúčov ihneď skameneli. Uvádzajú sa najmä štyria: Alfrig, Dvalin, Berling a Grer, ale v iných zdrojoch je 7, ba až 20 trpaslíčkov. Cvergi držia nebo v štyroch rohoch zeme: nordri na severe, sudri na juhu, austri na východe a vestri na západe. V srbskej mytológii je nebo držané štyrmi býkmi: čiernym na západe, belasým na juhu, bielym na severe a červeným na východe. Nazývajú sa aj *junáci*.

cycocha (bulh.) *grgalica*

cyrilometodejská tradícia

slovenská tradícia dňa 5. júla k účinkovaniu Cyrila a Metóda na Slovensku so všeslovenským zameraním. Začali sa v 14. storočí v bratislavskom antifonáku dňa 24.4. Od r. 1777 na zásah Márie Terézie boli dňa 14. marca. Od r. 1836 sa 5. júla na Devíne konali cyrilometodské dni, od r. 1959 sa nazývali Dni česko-slovenského priateľstva, od r. 1967 ako Dni česko-slovensko-sovietskeho priateľstva. Tradícia sa pod pôvodným názvom obnovila v r. 1990.

V tento deň (5. júla) je odslnie, ktoré Slovania oslavovali veľkým *píjalesom*. Od tohto dňa začína uhorková sezóna.

V Bulharsku sa oslavuje 17. júla ako deň *sedmopočetníkov*.

cyrilometodské púte

púte na moravský Velehrad. Od r. 1945 sú dňa 5. júla konané na Devíne ako Slovanské dni k pamiatke Cyrila a Metóda a vzniku slovanského písomníctva

Czaropani (poľ.) *Krasopani*

czart (poľ.) čert

czarcik, czarcich = čertík ; czarcica, czarcicha = čertička

Czczot – meno *diabla* v Poľsku

Czerniec - meno *diabla* v Poľsku

czetlica (poľ.) *faraónka*

Czsnota » *Sláva*

Neslovanské

cecilianizmus (podľa mena Cecil) - v 19. stor. hnutie usilujúce o odstránenie nástrojovej hudby z kostolov a zavedenie chorálového spevu

cela (lat.) - mníšska obytná izbička v kláštoroch žobravých reholí

celebrant (lat.) - kňaz, slúžiaci omšu

celebrovať (lat.) - slúžiť slávnostnú omšu, rekviev

celestín - mních rehole založenej Celestínom V.

celibát (lat.) - povinné bezženstvo rímskokatolíckych kňazov

cenobitizmus (gréc. lat.) - kláštorný život, mníšstvo

cenóbium (gréc.-lat) - malý kláštor, ktorý tvorí skupinu ciel okolo chrámu

centaurotriton (gréc.) – kentaurus s rybím chvostom, rybokentaurus, vodný kentaurus

centaurus (kentaurus, hippocentaurus gréc.) -v gréckom bájosloví bytosť s prednou časťou ľudskou a zadnou konskou, dopoly človek s poprsím, odpoly kôň; vo védach je pod názvom gandharva, onocentaurus je odpoly osol, ichtyocentaurus je človek s konským trupom a delfinim chvostom (zitiron), bucentaurus je človek s prednou časťou ľudskou a zadnou býčou, liontaurus je človek so zadnou časťou leva, magnotaurus je mamut s ľudskou prednou časťou; tieto odvodené druhy sa nazývajú **centauroidy** (*inokefal*)

Cerberus (Kerberos, kancerber) - v gréckom bájosloví zlý trojhlavý pes, strážiaci vchod do podsvetia

cereálie (lat.) - starorímska slávnosť na oslavu bohyne úrody Cerery

Ceres, Cerea – (indoeur. ker = rásť) starorímska bohyňa obilia zvaná tiež Libyssa, jej zodpovedajúca grécka bohyňa je *Demeter*

cerkev (rus.) - pravoslávny kostol

cibórium (lat.) - 1. liturgická nádoba s vekom, podobná kalichu

2. strieška nad oltárom

cinerácia (lat.) - spopolňovanie, spopolnenie

cinerárium (lat.) - miesto, kde sú uložené popolnice, prípadne popolnica sama

cirkevníctvo (konfesionalizmus) - spôsob myslenia a konania charakterizujúci dogmatickú pripútanosť k niektorému náboženskému vierovyznaniu, cirkvi; v rámci vlastného vierovyznania sa stavia proti náboženskej ľahostajnosti a ateizmu

circulus vitiosus (lat.) - čarovný kruh, bludný kruh

cirkumcíza (lat.) - obriezka, odstránenie predkožky

cirkumdedérum (lat.) - pohrebná pieseň (podľa circum dederunt me)

cistercián (franc.) - člen katolíckej mníšskej rehole v kláštore Cistercium

civilokryptonym - pseudonym pridaný k vlastnému menu napr. Svätozár Hurban Vajanský

Cupido (kupido lat. = túžba) – aj *Amor*, starorímsky bôžik lásky, obdoba slovanského *Milka*, *Kupalo*, gréckemu *Erosovi*, syn Venuše

cubiculum (kubikulum, lat.) - v starokresťanských katakombách samostatné pohrebné komôrky

cyklop = *kyklop*

ciklop

čaklun (ukrajín.) *čarodejník*

čarodejníctvo

mágia, kúzelníctvo, šamanizmus

viera v čary a kúzla, v možnosť pomocou čarov a kúziel (rituálov) pôsobiť na okolitú prírodu a iných ľudí (okultná činnosť). Cirkev mágiu rozdelila na *bielu mágiu*, ktorá sa obracia k dobrým silám a *čiernu mágiu*, ktorá sa obracia k zlým silám. Čarodejníctvu sa dá naučiť. Slovo čarodej je odvodené od slov čiaro-dejať t.j. písmo robiť.

čarodejnícka kniha

čarovník, volchóvnik, zemský kľúč, Krištofka, Kryštofka, Kolbanesa, lat. Sortilegia, franc. grimoár

nem. Christophelesgebet = Kristofelove modlitby t.j. Faustova kniha; Gertraudebüchlein = Gertrúdina knižka

rus. gadateľ'naja kniga, Volchovnik

kunštová kniha - kniha, kde sú popísané všetky čarodejnícke praktiky, čítať sa môže len v noci, pri hromničnej sviečke a odzadu (t.j. je písaná ako hebrejské písmo)

čarodejnica (uber »upír«)

čarovnica, čarodejka, čaragaňa, čarovateľnica, poľ. czarownica, czarówka, slov. coprnica, bulh. baba kosmatka (t.j. chlpatá), magesnica, rus. baba nerasčjoska, pustovoloska, prostovoloska (t.j. strapatá), gadunica (dojaca kravy) ,

vykonávateľka mágie, panička v čiernom, s rozpustenými vlasmi, môže človeku tak porobiť, že zostane nemým a len s ňou sa môže rozprávať, je pekná a bohatá, že jej na svete rovnakej niet. Býva v zámku (keď vie čarovať, prečo by bývala v starej chalupe ?), uhádne všetko. Vie sa premeniť na ošklivú starenu aj na krásnu devu. *Porobenie* môže čarodejnica spôsobiť pohľadom, dotykom, začarovaním do nejakej potraviny alebo nápoja, ale aj na diaľku „pustiť vetrom“. Magická zručnosť môže byť vrodená alebo získaná. Gul'ovité metlovité zhluky v korunách stromov sa nazývajú **metla čarodejnice, čarovník** ale aj hniezdo *Víchovice*.

Komerčné čarodejnice sú *vedmy*, kartárky, hádačky budúcnosti ale tiež bylinkárky a liečiteľky. Používajú rôzne *čarovné pomôcky*.

Noc čarodejníc je z 30. apríla na 1. mája » *Beltine*, u nás sa nazýva **Čarodejnice**, kedy ženy tancujú metlový tanec k očiste miesta.

Kráľovná čarodejníc na Slovensku bola Anna Rosina Listiusová, ktorá pôsobila v Šintave v 1.polovici 17.storočia V literatúre sa vyskytujú čarodejnice: Villina zo Žltej krajiny, Stella z Ružovej krajiny.

Zlé čarodejnice sa nazývajú *bosorka* a *striga*. V ruských legendách zlú čarodejnicu nazývajú ved'ma (veštica)-soroka (vedma straka) a považujú ju za vlkodlaka. Zlé čarodejnice vedia z človeka aj zo zvierat'a vysať životnú energiu, čo má za následok následné chradnutie až smrť poškodeného. V Moskve v 14. storočí sa upálené čarodejnice zmenili na vrany, v Kyjeve na straky.

čarodejník (staroslov. *vrač* = lekár)

kúzelník, volcha, hádač čarovniak, čarovník, čarodej, litov. burtininko, ukrajín. čaklun, slovin. čaróvnik, čárnik, čaróvniški mójster, poľ. czarownik, maď. táltos, tal. benandant

človek, ktorý má schopnosti ovplyvňovať prírodné sily a javy a démonov. Čarodejník je predchodca lekárov a kňazov. Pomocou magických obradov čarodejnici zabezpečujú pozitívny výsledok podujatí (lov, vojenská výprava), privolajú dážď, zaženú búrku, predvídajú dôležité akcie, veštia budúcnosť. Pri významnejších obradoch používajú masky.

Poznajú účinky prírodných látok, z ktorých pripravujú lieky aj jedy. Liečivé účinky spájajú s magickými obradmi, poznajú aj niektoré chirurgické zákroky. V minulosti to bol to vlastne ľudový lekár, ktorý liečil ľudí aj dobytok rastlinami a inými výťažkami (chemoterapeuticky, »*felčiar*) alebo zariekaním (psychoterapeuticky »*šarlatán*). Rovnakými prostriedkami vedeli chorobu aj privodiť (*homeopatia*). Poznali prostriedky, ktoré ovplyvnili vzťah muža k žene pozitívne alebo negatívne (*afrodiziaká*). Vedeli vzkriesiť aj "mŕtvych".

Za čarodejníka považovali ľudí so zvláštnymi znameniami (narodil sa so zubami, mal dve zreničky v oku, oči mal rôznych farieb, narodil sa s čiapočkou z plodovej blany apod.). Za čarodejníkov sa označovali aj ľudia s psychickými

poruchami. Za čarodejníka sa dá aj vyučiť. Čarodejník, ktorý spôsobí nejakú škodu, nevie ju napraviť, je nutné sa obrátiť na iného. Zlý čarodejník po rusky sa nazýva **portel'nik** (portežnik, portel'sčik) od slova portit' = poškodiť, alebo **ared** od Jared t.j. Herodes

Čarodejník má schopnosť vykonávať mágiu buď vďaka vrodeným alebo získaným schopnostiam alebo pomocou predmetov, ktoré majú nadprirodzené vlastnosti: kúzelný prútik, plášť, topánky, mešec, puška, alebo vyslovením príslušnej formule: abrakadabra, mlynček mel'!, stolček prestri sa!, sézam otvor sa! K niektorým predmetom patrí démon, ktorý plní príkazy majiteľa: čarovný prsteň, kúzelná lampa, zrkadlo, fľaša, pišťalka. Má schopnosť vytvárať rôzne predmety a obrazy pomocou sugescie a hypnózy (»kúzelník). Odpovedá orientálnemu zaklínačovi hadov. Niektorí čarodejníci vedú bleskurýchle prekonať veľké vzdialenosti.

Prenesene je čarodejník človek, ktorý dokáže neuveriteľné, obdivuhodné veci.

Čarodějnické znaky sú :

Podľa povesti: V hore stojí strom, pod ním sa pasie jeleň, v ňom je kačka, v nej je vajce a to je moc čarodejníka. Keď sa vajce vypije, čarodejník stratí moc.

Na Slovensku bol známy čarodejník Gubčík, lebo stále gubku (huňu, kožuch) nosil. Na Morave bol uctievaný obávaný čarodejník Mičislav. V slovinských legendách sú popísaní renomovaní čarodejníci : Vidovin, Jarnik, sprievodca z Ganče, sprievodca Tkavec z Medvedove Peči v Koroške a strelec Lampert, v poľských legendách Twardowski.

Niekedy dobrý čarodejník bojuje proti zlému čiernokňažníkovi podobne, ako *vetrovniak*.

čaromutie

pôvodný boží jazyk, ktorý používali vedomci a žreci, jazyk starodávných posvätných textov prísloví a porekadiel, staroslovienčina prípadne interslovanský jazyk, zložený s viaczmyselných fráz

čarostrelec

zázračný, čarovný, obdivuhodný strelec » *Erivorš*. Niektorí autori ho zobrazujú ako polkoňa (*todora*). V slovinskej mytológii sa stotožňuje s *Bartolomejom* (Jarnikom), ktorý zastrelil jeleňa *zlatoroga*.

Zemepisný názov: Čarostrelec – vrch v Jizerských horách

čarovat'

porábat', vykonávať čary, ale aj vymeniť niečo, čarať.

Ovládnuť inú osobu pomocou zaklínadiel , urieknuť.

Po keltsky sa povie levukovať, z čoho vzniklo slovo liečiť.

Byť počarovaný sa povie aj: „prišlo mu z očí“ » *uhranutie*

čarovné pomôcky

zázračné pomôcky, kúzelné pomôcky, divotvorné pomôcky, magické pomôcky

bič - keď sa ním pošibali kone, dostali silu, aby vytiahli aj ten najťažší náklad

čaša (pohár, džbán, roh) – keď sa povie Čaša, naplň sa!, naplní sa dobrým nápojom

čizmy (topánky) – sedemmíľové, kto si ich obuje premiestňuje sa veľmi rýchlym tempom: jedným krokom sedem míľ (rus. sapogi skorochody, chod'boty, čoboty), okrídlené topánky

debna - kto sa do nej schová a pomyslí si kde chce byť, tam ho debna odnesie

gajdy - keď sa na ne zahrlo, každý, kto nebol z toho domu, musel utekať tak ďaleko, kde už nepočul ich zvuk guľa krištáľová - ukazuje, čo sa stane v budúcnosti

hrebeň – ak sa zahodí cez plece, vyrastie nepriechodný les

hrnček - keď sa mu povie Hrnček, var!, sám navarí, nápoj alebo kašu

husle - keď sa na ne hrá, všetci musia tancovať; v ruských zemiach sú to gusle samohrajky

kameň (mudrcov) – premení kovové predmety na zlato

kapsa - keď sa jej povie Kapsa, potras sa!, pre spravodlivého z nej vyjdú všelijaké jedlá a pre nespravodlivého kyjak, ktorý ho zmláti

klbko – ukáže cestu cez les či labyrint

klobúk – kto si ho dá na hlavu, stane sa neviditeľným, prípadne premiestni ho tam, kde si pomyslí, trojrohým klobúkom na hlave keď sa potočí a povie :„dbfrr,, strieľa z rohu, ktorým sa potočilo

koberec lietajúci - kto si naň sadne, zaletí s ním tam, kam chce

koč - odvieze na kráľovský dvor a späť a potom sa zmení na dyňu

korbáč - koho ním pošibete, bude zdravý celý rok

košeľa ohnivá – dáva majiteľovi silu ovládať búrku a blesky

kožuch – má čarovné slučky a gombíky, ktoré sa menia na hady a rôzne útočné zvieratá

lampa - keď sa pošúcha, vyjde z nej duch a splní každé prianie

mešec - bezodný, ak sa mu povie Mešec, potras sa!, vypadne z neho potrebné množstvo mincí

metla lietajúca – bosorkami používaná ako dopravný prostriedok (angl. besom)

mlynček – keď sa mu povie Mlynček, zvrtni sa (meľ)! namelie kopu dobrôt

obrus - keď sa mu povie Obrus, prestri sa! objavia sa na ňom jedlá a nápoje (rus. chlebosolka)

opasok - kto si ho opáše, dodá mu takú silu, že ho nikto nepremôže, podľa legendy ho mal Jánošík

palica (kyj) – keď sa povie Palica, von z vreca!, vymláti toho, kto ohrozuje jej majiteľa

paloš (šablica, meč samoseč, meč kladenec, meč kolunec) – keď sa povie:“ Šablica, za ním sa!“, rozseká toho, kto ohrozuje jej majiteľa, prepichne akékoľvek brnenie. Podľa legendy ho mal Attila. Meč spravodlivosti zvaný „szcerbiec“ daroval anjel poľskému kráľovi Boleslavovi

píšťalka (flauta) – kto na ňu zapíska, pomôže mu zlo poraziť

plášť (japončica) - kto sa doňho oblečie, stane sa neviditeľným, alebo sa premiestni tam, kam si pomyslí

prsteň – kto si ním pokrúti na prste, splní sa mu každé želanie

prútik – ak ním šibneme, premeníme akúkoľvek vec alebo osobu na inú

sane lietajúce – používa *Dedo Mráz* ako dopravný prostriedok

sekera ťap a lap (buch a šmyk) - dvoma ranami vyrobí loď

stolček (kôš) - keď sa mu povie :“Stolček, prestri sa (vytiahni sa)! ,, objavia sa na ňom jedlá a nápoje

šatka – keď ňou oči mŕtvemu pretrieme, hneď ožije

štít – kto ho má, ochráni ho pred akoukoľvek zbraňou

valaška (sekera)- kto ju má, nikto ho nepremôže, vyseká sa z akejkoľvek presily, podľa legendy ju mal Jánošík

zrkadlo- ukáže nám, kde sa čo deje (v súčasnosti televízor)

čaroznak

» *emblém*, archetyp, čaroznak

symboly vytvorené pospájaním hviezd súhvezdí, zverokruhové znamenia » *zodiak*

čart » čert

čary

kunšty, kumšty (nemecky = umenie), kúzla

rus. magija, bulh. vlšebstvo (od slova volch), čes. kouzla, chorv. čarolija, litov. burtų, lotyš. burvju, poľ. czar, slovin. čarobno

súbor praktík, ktoré pre nezainteresovaného nevysvetliteľným spôsobom uskutočňoval človek (mág), aby dosiahol konkrétny dobrý alebo zlý účinok, neodmysliteľná súčasť každého náboženstva. Názov vznikol zo slova čiara - na popole alebo ruke, či sú párne alebo nepárne, dodnes sa zachovalo čarovanie z počtu lupeňov kvetov.

Ludia veria, že neexistuje nič, čo by sa prostredníctvom čarov nedalo dosiahnuť. Pričarovať znamená pripútať niečo pomocou čarov napr. lásku, mladosť...

Mnohokrát sa pri čarovaní používali *čarovníky* - zvláštne znetvoreniny na stromoch metlovito a chumáčovito zoskupené, spôsobené parazitickými hubami.

Magické praktiky a zákazy boli súčasťou výročných i rodinných obradov, pracovnej aktivity a liečebných postupov.

Pojmom – čaro - východní Slovania označovali nádobu, z ktorej sa pil rituálny nápoj.

Čary nad nevinnými nemajú moc. V slove čary je aj kladný zmysel napr. čaro osobnosti, čarokrásny.

» *mágia*

Časobog, Čas

fonetický neslovanský zápis: Chasae

Vládca času a dĺžky života. Mal na starosti čas, jeho stráženie, riadenie a kontrolu. Určoval aj dĺžku ľudského života.

» *Kronos*

Symbol času je vlnovka v tvare S.

časítovanie » koledovanie

čatež, čataj (slovinsky)

kozyč, kozmoč

(madř. = bitkár) (gréc. hircocervus)

kozyčlovek, dopoly človek odpoly cap, opitý bitkár; kto sa mu vysmieva, toho zákerne napadne a brutálne mučí. Vydáva neobvyklé zvuky.

Zdržuje sa v horách, lesoch a pri močiaroch, ľudom kradne víno.

Dobrým pastierom a drevorubačom nosí maliny a vodu. Býva v jaskyni.

Zemepisný názov: Čataj – obec na Slovensku, Čatež – obec v Slovinsku

Obdobný lužickosrbskému *Berstukovi*. Druh *lesovika*. Výzorom podobný *satyrovi*. V rusínsko-litovských legendách sa nazýva *Turosik* a má zlaté kopýtko, u polabských Slovanov sa nazýva *Ziksa*.

Je obdobný gréckemu bohovi *Pan* a rímskemu bohovi *Faun*.

Čech (mn.č. Česi) – od slova čechr, čechrany = vyčesaný, uhladený, česi = učesaní alebo šček – strapatý ako pes;

slovanský národ

Čechák, Český muž » *Stilzel*

Čerandak, Čarondak

rus. čerendať, čarandať = pomaly tiecť, čereň = sieť na lovenie rýb

vodník v jazerách Vologodskej oblasti v Rusku. Pred tým, ako jazerá pokryje úplne ľad, obchádza ich a kontroluje pevnosť ľadu, pričom sa vytvárajú v ňom široké pukliny, aby mali ryby prístup ku vzduchu. Potom sa ponorí do jazera Vože.

Čerešňová zalušnica » *Veles*

černoboh

zloboh, černoduch, čiernohlav, černohlav, černenos, černibog, černobog, črnobog, černoduch, Čiernoba, včernastek, kňaz temna

(zápisy v neslovanských jazykoch či v lužickej srbštine: Chernagog, Chernobog, Czernobog, Czernebog, Crnobog, Círnobog, Círn, Zcernebog, Zernebog, Zernbog, Tjarnaglof, Ternoglav, Czarnogłów, Tchernobog, Tcherneboh, Tsernobog, Černeba s preklepom aj Černela) Temnovid, Tamolicho, Pořma (temnota)

luž.srbs. Pya, ukrajin. Čornobrivicik, poľ. Czarczar, Czarojan, komi. Kul', Omöl'

» *Davor*

stelesnená temnota, noc, *smrtonos*, vznikol z tieňu *Svaroga* prípadne z čiernej slzy *Roda*, či čiernej krvi *Triglava*.

Čierne zlé božstvo slovanskej mytológie, sila deštrukcie a chaosu, vládca vojny » *čert*, protipól *Belboga*. Vedel aj odvrátiť vojny a všetky druhy kalamít t.j. vie robiť aj dobro. Černokňazníci mu prinášali krvavé obete.

Prevzatý zrejme z keltskej mytológie, kde sa boh podzemia nazýval **Černenos** (Cernunnos). Obdoba so staroperzským Ahrimanom.

Z kozmologického hľadiska je to deň jesennej rovnodennosti.

V dobe zimného slnovratu Belboh vždy porazí Černoboha a prevezme od neho kontrolu nad riadením vesmíru. V deň letného slnovratu sa boj opakuje, avšak víťazom je Černoboh. Každé božstvo je aj zlé (Černoboh) aj dobré (Belbog), čím sa udržuje rovnováha vo vesmíre.

Podľa chorvátskej mytológie je Černohlav (Črt) pozemským dvojníkom Černoboha. Černohlav má oceľovú pevnosť na ostrove *Temnava* a je vládca *podsvetia*. S *Morenou* má syna *Besomora* a s *Belbožicou* (*Svarožicou*) má dcéru *Mokoš*. Nazývali ho „černohlav“ preto, lebo údajne mal na tvári veľké čierne materinské znamienko. Podľa ruskej mytológie *démoni* sú deti Černoboga a Moreny.

Zobrazuje sa vo forme čierneho zvierat'a.

Na fašiangy ho predstavuje maska medveďa s obrovskou medveďou čapicou zvanou kučma. Zobrazuje sa aj ako čierna ľudská tvár so striebornými fúzami (*Kostiar*). Navádza ľudí na opilstvo.

Jeho kvet je čiernohlávk (čertohlav) – (*Prunella*). Jeho vták je vrana čierna (*Corvus corone*).

V ľudovom bájosloví bol stotožňovaný so sv. Hubertom.

Zemepisné názvy: v Ukrajine je mesto Černigav na rieke Desne, Na Slovensku Černohrad, Čongrad, štít Czerneboh v Hornej Lužici, obec

Czorneboh v Lužici

Starorusi mali pre Constantinopol pomenovanie Čargrad.

Je zaujímavé, že v Čechách v okolí hory Říp sa veľa miest nazýva: Černuc, Černiv, Černouček, Černevěš, Černochoy, Černčice a pod., Černíkovice

černokňazník

čierny muž , černomor, černogor, černoknižník

chorv. grabanciáš, slovin. černošolec, črni gospód, poľs. czarnoksiężnik, rus. obur, veretnik

dlháň v šedom kabáte, siahajúcom až po zem, mnohokrát nosí biely klobúk, majster čiernej mágie, ktorý sa stal *čarodejníkom*, alebo upísal dušu diablovej, dokáže všetko. Číta z čiernej knihy zaklínadlá, v ktorej sú biele písmená na čiernom podklade, môže sa premeniť na mladého pána, na zvieratá a čokoľvek. Môže aj vílu premeniť na skalú. Má na čele tretie oko (ako jogíni). Stráži poklady v starých hradoch a rumoviskách. Má pomocníkov čiernych vtákov – drozdov, vrany, havrany, čiernych bocianov (*baka*), alebo malé magické bytosti, ktoré sa

nazývajú **kuzufikovia**. Musí ich neustále zamestnávať, aby ho netrápili. Keď stretne černokňazník človeka, pozdraví: " Pán Boh si daj šťastie Vám."

V slovínských legendách je černošolec (čiernoškolec) a grabanciáš (uchvátený čertom) vlastne černokňazníkov učení, čertov študent.

černobyl (*Artemisia*) je bylina používaná na potraty

Podľa povesti: Na more priletí každých 7 rokov zlatá kačka, kto z nej zlaté vajce vypára a zje, bude vedieť všetko ako černokňazník. Na Slovensku to more je Zelené pleso pod Jastrabou vežou.

Na Slovensku bol černokňazník *Zamaj*, v ruských zemiach *Kostiar*, lužickosrbský *Zirnitra*, v bulharskej literatúre má meno Margast

V balkánskej mytológii sa nazýva Čierny Arab, v niektorých oblastiach stotožňovaný s cigánom.

Nosí so sebou veľké vreco, do ktorého berie neposlušné a uplakané deti » *Bubo*.

» *drak čierny*

V prenesenom zmysle černokňazníkmi nazývali voľnomyšlienkárov a slobodomurárov.

Černovít » *Ny*

čert

(staroslov. čьrt od slova črta, (tieň)), čmert, čort, čart, črt prepis do neslovanského jazyku: chrt, tschart
črta je čiara obrysu, obľahu, kontúra teda tieň, silueta; z toho vyšla predstava, že črty (čerti) sú čierne

» *diabol, pekelník, nečistník*, neumytec, nepriaznik, zloduch, *pokušiteľ, priepastník, rohatý, dehna, badzula*, čerťak, čertík, čertenok, červ, červivec, čerchmant, čerchan, čechman, čermák, černast, čerňak, prekliatec (ukr. oťapa), protivník, pol. czart, czort, czartorog, wciórność, ural. erachta

názvy ženského rodu: čertica, čertovka, čertodeva, pol. czaricha, czertowka, czartówka, czarta, czartodziwa, čertovka, rus. čerticha, čertienica

litov. *velnias*, nelabasis, lotyš. velns, slovin. čótasti, četotek, kazaš. ančibel

(maď. Ördög, Ürdüng, turecky Erlik, Erlic, Erklik z toho erliś)

je aj synonymom slova špatný (má čiernu tvár), ale aj zlomyseľný

v ruštine a ukrajinčine ho nazývajú opisne aj vorog, vrag = nepriateľ, lichoj = zlý ničomník, krutyj, kornachvostik, kucyj = krátkochvostý, lukaňka, lukavyj = prefikovaný, barčuk = mladý pán, irod = mučiteľ (od mena Herodes), zlota, kromešnyj (*pekelník*), nedrug, nedobřík (nechoroš), neladnyj, nehodník, nepríjemný, nesvätik, neľud, sinec, čiernyj = čierny, šerstkatyj = srstnatý, chlpatý, kosoj, izvod (ten, kto zvädza)

zlá nadprirodzená bytosť, zosobnenie zla, zlý duch.

Podľa cirkevnej predstavy:

Má ľudskú čiernu tvár s veľkými žiarivými očami, zuby ako koly, zápacha, na hlave má kozie rohy, telo i chvost má porastené hustou čiernou srstou, ruky má zakončené pazúrmí, nohy kopytami ako kôň (prevzaté z podoby *satyra*), v rozprávkach je krivý, bezprstý, bezpäťý, chromý, jednooký a pod. Môže však ľubovoľne meniť svoju podobu: mladý horár, švárny mládenec, cudzí pán, manžel ženy, ktorú chcel zviešť, žobrák, ozrutný chlap, kňaz, zviera okrem bociana a lastovičky, aj ako drevo. Čerti varia v kotle ľudské duše, pojedajú ľudské mäso a pijú krv, ľudské jedlá jesť nebudú.

Cirkevná predstava čerta je prevzatá z gréckej predstavy *satyrov*, sprievodcov boha Dionýza, ktorí mali rohy, chvost a kopytá alebo husacie nôžky prípadne *Pana*, gréckeho boha lesov.

Podľa staroslovenskej predstavy čierny zasmolenec z pekla, zjaví sa človeku a vyletí hore komínom, len smrad po ňom zostane. Čert vojde do človeka a ten na smrť ochorie, no odvar zo zeliniak ho vylieči. Hoci čert ovláda čarodějnicke umenie, statočný človek mohol nad ním pomocou dôvtípu zvíťaziť, t.j. preľstiť ho, a tak sa čert neraz dostal do pozície prosebníka, až komickej bytosti. Keď človek čertovi niečo zoberie, čert si to nevie vziať nazad, človek mu to musí dobrovoľne vrátiť. Čert potrebuje spať, keď ho bijú, bolí ho to, potom sa vráti s odretou kožou do pekla. Býva aj hladný, môže si dieťa upiecť nad sviečkami na oltári, lebo aj v kostole má všetku moc. Čert navádza ľudí na zlé činy ako pokušiteľ. Tak, ako má každý svojho anjela strážneho, má aj svojho čerta pokušiteľa. Čert môže dať dakedy dobrú radu, aj keď nechce. Ak človek vydrží čertovské púšenie, čert ho odmení, ak nevydrží, čert ho zmární. So ženou si čert nepomôže, bojí sa jej (Čert a Káša, Stará dievka a čert, Hrátky s

čertem). Skrátka, Slovania vedia čertov skrotiť. Z čertov urobili komicke postavičky, aby im to pomohlo zahnať strach z posmrtného trápenia v pekle, ktorý im naháňali farári z kazateľníc.

Keď čert chudobnému človeku zle spraví, *Lucifer* mu rozkáže krivdu odčiniť. Pri manuálnej práci čert nevyužíva čary, ale mu ďalší čerti pomáhajú. Tymian mu smrdí, bojí sa kríža, nevojde do kruhu nakresleného Trojkráľovou kriedou, zajac ho predbehne, medveď premôže. Čerti sa chodia kúpať do Vinnianskeho jazera pri Michalovciach.

Čerti sa schádzajú do krdľa pod šibenicami zo všetkých strán, aby si vyrozprávali, čo kto skúsil a vykonal. Zmenia sa na valachov na salaši, kde zabudol bača vatru z koliby vyhodit' a priehradu v košiari čečinou zakryť. Keď uderí hodina alebo keď zakikirika čierny kohút, všetci čerti sa prepadnú do horúceho pekla, vtedy to zapíska a belavý plameň vyšľahne zo zeme. Čerti majú peňazí ako pliev, lebo každý vraví: "Nech to čert vezme".

V Poľsku sa čert, chodiaci po poliach a ponúkajúci okoloídúcim tabak, nazýva **czort** (nárečovo *corter*).

Porekadlá: Čert vymyslí, diabol poslúchne. Spomínaj čerta, objaví sa .
Kde čert nemôže, pošle babu. Urob čertu dobre, peklom sa ti odplatí.

čertit' sa (prenesene) = rozčuľovať sa, hnevať sa; čerti ho berú = hnevá sa;
maľovať čerta na stenu = hovoriť o niečom nepríjemnom

čertovina je šibalská, huncútska, prefikaná vec alebo čin

čertovica je tuhá pálenka

čertovská baba, čertovský chlap = prefikaná/ý, prešibaná/ý, čertica je vrtošivá, samopašná žena, veľmi priebojná žena s výraznými zápornými alebo kladnými vlastnosťami

rus. čertu baran, čertov kôň = samovrah

tal. certosa = kartuziánsky kláštor

Niektoré rastliny s liečivými účinkami majú prívlastok čertov: čertov pazúr (*Harpagophytum procumbens*), čertov orech (*Trapa natans*), čertov koreň (*Eleutherococcus senticosus*), čertovo jablko (*Mandragora officinalis*), čertkus (*Succisa pratensis*). Schránky vyhynutých živočíchov belemnitov sa v Rusku nazýva čertov prst » *Hrom*.

Na Slovensku pôsobili čerti s menami: Jufa, Galgína, v Čechách čertík Bertík, Trepifajksl, Kramperák, Zardan, v ruských rozprávkach Potaňka.

Zemepisné názvy: Čertovica, Čertižné, Čertove jazero, Čertova skala v Kremnických vrchoch, viacero geografických útvarov v Čechách - najznámejšia nad riekou Berounka, Čertova brázda ako prírodný útvar neďaleko hradu Korlát, tiež sa vyskytovala v obci Priechod, v Čechách v Hluboké nad Vltavou. V Čechách čerti postavili hrad v Dvoře Králové, Ronštejně, mosty či brány v Lanšperku, na Dobříši i inde, zanechali rôzne stopy, či už v kameňoch (Jihlava, Železná Ruda, Humpolec) ako aj v podobe kameňov samých (Vyšší Brod, Stříbro, Velké Meziříčí), čertov stĺp na Vyšehrade, Čertova ruka v Českom ráji. Čortkiv – mesto na Ukrajine.

Čertov jarok je vedľa valu obrov pri Jablonovcích.

čertov hostinec

je taký, že kto doň vojde, nemá čím zaplatiť, lebo veľa pýtajú a musí tam zostať do súdneho dňa

čertopoloch (rus.) bodliak

čertoslavky

neviestky, dčvky

čestnica, česnica

biela placka s nekvaseného cesta, oblatka, ako obradné jedlo pri *utierni*, ktorá má na povrchu nakreslený symbol slnka: kríž v kruhu. Podáva sa pomazaná medom a s cesnakom.

čtotek (slovin.) čert

Četrтка » *Kvatra*

čibač

tshibatsch, šibač

zlé lužické božstvo. Zobrazuje sa ako psovité zviera ovinuté hadom.

Zemepisný názov: obec Čibača v Chorvátsku

Čierna nedeľa » *Katarína, popolcová streda*

čierna pani

slovin. črna žena, pol. czarna baba,

opak *bielej pani*, vznikol pod vplyvom kresťanstva ako prejav smútku.

Zjavuje sa v dlhom čiernom rúchu. Ak má niekto zomrieť, zjavuje sa v čiernych rukavičkách, ak má biele rukavičky, zvestuje to radostnú novinu.

Čierna pani bola v Bojniciach ako duch hradnej pani z 12.storočia, zjavuje sa aj v Kežmarku ako duch zabitej kľučiarke Brigity u I.Thököliho, ktorému ukradla rodinný poklad, v žilinskom Budatínskom hrade sa zjavuje **Čierna Katarína** ako duch Kataríny Suňogovej, Na hrade Likava ako duch Heleny Krušicovej, v Liberci ako

prízrak Kataríny z Redernu na prelome 16. a 17. storočia. Zjavovala sa aj na hrade Podbranč, V Čechách sa čierna pani Marie z Pernštejna zjavuje v zámku v Litomyšli, **čierna grófká** sa zjavuje na zámku v Miloticiach, bola pozorovaná aj pri zrúcaninách hradu Huzová v obci Mutkov. Mužský princíp čiernej pani je **čierny muž**, ktorý je *bubákom* pre ufnúkané malé deti, ktoré berie do vreciek svojho šedivého habitu alebo do vreca.

Podobne sa hovorí aj o **červenej pani**, ktorá je oblečená v červenom odeve.

Čierny had » Ny

litov. Gyvatė, Giuoitos

Čislobog » Kronos, Časobog

(rus. číslo = dátum),

Tchislobog, Chislobog, Zislobog, Dschilsbog ochranca plynutia času, prideliuje sviatkom dátum lunárneho kalendára, prípadne základ výpočtu času sviatkov. Dal ľuďom **kruholet**, ktorý sa nazýva sa aj Koljadov dar (kalendár). U neslovanských národov sa nazýva Daarijský kruh.

» *koleda*

Uvádza sa aj ako božstvo kalendárnych mesiacov » *mesiac*.

Ochranca astronómov a matematikov. Jeho posvätným vtákom je kukučka. Okrem toho, že sa zobrazoval s mečom a kruholetom, zobrazoval sa aj s dvomi tvármi: jedna znamenala deň a druhá noc » *Janus*.

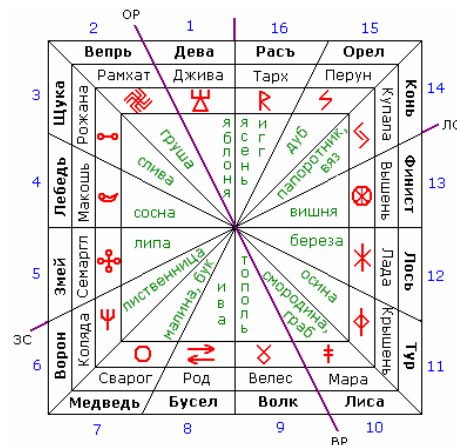
Bol uctievaný spoločne s *Kriccom* (na Troch kráľov) a *Kurkassom* (Kvetná nedeľa). Vo východných krajoch sa oslavuje 20. júna.

Ženský princíp sa nazýva *Krive*.

Kruholet má nasledovné siene (dómy):

1. Fena – Diva –jablň
2. Diviak- Ramchat-hruška
3. Šťuka – Rožana – slivka
4. Labuť- Makoš- borovica
5. Had – Semargl – lipa
6. Vrana – Kolada – smrekovec
7. Medveď – Svarog – buk
8. Bocian – Rod – vřba
9. Vlk – Veles – topol'
10. Liška – Mara – hrab
11. Tur – Kryšeň – osika
12. Los – Lada – breza
13. Ohnivák– Vyšeň- višňa
14. Kôň – Kupala – brest
15. Orol – Perún – dub
16. Rys – Tarch - jaseň

Pred chrámom Čisloboga boli udržiavané kvetinové hodiny, v ktorých v určitých hodinách rozkvitali jednotlivé druhy kvetov.

čistenie studničiek

jarný dievčenský obrad, ktorý sa vykonáva spolu s mládencami. Studničky, pri ktorých sa vykonávali obrady, sa nazývajú *hostcovské*. Studničky, ktoré vznikli úderom blesku, sa nazývajú *hromové*. Dievčatá si česali pri vrbach vlasy, aby mali dlhé a bujné. Ako obeť zanechávali pri studničkách kúsky plátna z odevu alebo venček z kvetov. Tiež umývali v potoku snovadlinu a tancovali okolo studničiek (prameňov). Chlapci im priniesli k potôčikom jedlo: chlieb, syr a maslo tzv. *uctienku*. Obrady sa robili na *Turice*, najmä počas *rusadlového týždňa*.

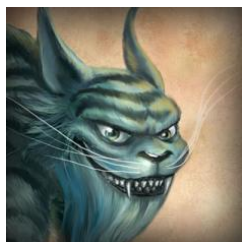
čmok (bielor.) *zmok*

čmunk, čmok, čma (poľ.) *mátoha*

čmunek

čok (chorv.) - *badnik*

čomor, čemer, čemor

zlý duch, škriatok spôsobujúci u zvierat aj ľudí chorobu z prejedenia sa: buď vysokú plynatosť – zdutie sa alebo nahromadenie vody a krvi v lymfatických uzlinách tzv. ochvat, choroba zrážanlivosti krvi, stelesnenie uvedených chorôb

pomenovanie pochádza z tur. čamur = špina

čemer je prenesene ochabnutosť, skleslosť, malátnosť

Príslovie : Aby ťa čomor chytil = pranie zlej choroby

Aby ťa čomor (špina) zožral , hovorí sa človeku, ktorý sa nerád umýva

Zemepisný názov: Čomor - obec na Slovensku, Čemerno, Čemerlina, Čemernica – obce v Bosne a Hercegovine

čort » *čert*

čótasti (slovin.) *čert*

črešňar (srb.) cirkusové žezlo; nesprávne sa uvádza ako božstvo

črezňar (rus.) obor, nadmieru veľký človek

črnošolec (slovin.) *černokňažník*

slovo je odvodené od čierno – školec t.j. černokňažníkov učení

čubas, čubys

rus. besenok ryžij

v ruských legendách malý zlomyseľný domáci duch. Hasí oheň v krbe a požaduje výkupné za obilie a zvieratá. Môže zobrať všetko, čo je v stodolách. Živí sa ľudským nešťastím a ľudským hladom. Zjavuje sa ako ryšavý potkan s tvárou človeka.

čuba je vrchný snop prikrývajúci stoh slamy

čučelo, čučala (rus.) slameník

jakut. čučuna = obor

Zemepisný názov :Cuceglia – obec v Taliansku

čudin, čud' » obor

čudovište

čudný = divný, nevšedný, neobyčajný

čudo, čudinko, čudeso » div

čudo je strašidlo alebo čudák; čudovať sa = prejavovať prekvapenie, diviť sa
v ukrajinskej mytológii duch s vlastnosťami *poltergeista*. Na Sibíri je čudinka (pužanka) duch, obývajúci opustené obydlia

niet čudo = neprekvapuje ma

je to v čudu = zničilo sa to, zmenilo sa na prach, dym...

Čudi – názov pre pôvodné severo – pobaltské (uralsko altajské) národy. Boli svetlovlasí a modrookí, čo bolo čudné. Pomenovanie bielovlasí bolo skomolené na bieloglazí t.j. bielo-okatí. Ich mág sa nazýval pan, ktorý mal sluhu zvaného kazačok- ogarok.

Pomenovanie Čudi sa používa pre Fínov.

Zemepisný názov: Čudinka – obec v Chorvátsku, Čudské jazero v Rusku

čudo morské » Moran

rus. čudak, čudo judo

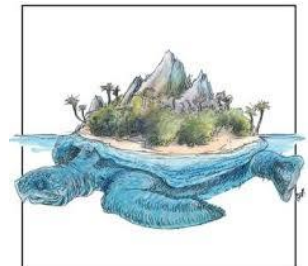
čudo je od čudin - rus. obor, judo od jada – sanskrt. voda alebo ťažkopádny

vo všeobecnosti úhorovité ryby sa nazývajú morské čudo

obrazne sa nazýva tak aj morská (mosaľská) huba (pysk)

V niektorých zdrojoch pod názvom čudo judo je uvádzaná veľryba (kit – ryba z lat. ceta), alebo korytnačka, morské monštrum veľkosti ostrova nazývaný aj zaratan, aspidochelon, fastitokolon, yaskonti, eleafam...

V Bielorusku sa nazýva *Malimon*.

čugajster, čugajstir (ukr.) - lesovik

čuhajstyr, čuhajster, čuhajstryň

v ukrajinských legendách veselý lesovik, ktorý chytá a trhá víly, a keď stretne človeka, hneď ho ťahá do tanca a správa sa k nemu dobrosrdečne a priateľsky. Býva vysokého vzrastu, zvyčajne odetý v bielom rúchu, spod ktorého ale vykúka dlhá srst'. Chodí sa ohriať k ohňu drevorubačov a varuje ich pred útokom medveďa. Podľa legendy vznikol z človeka, ktorý bol prekliaty, aby sa večne potľkal po lese a nemohol ublížiť ani človeku ani zveri.

čugaňa je hrubá palica

čulannik (ukr.) klietnik

ukraj. čulana = špajza, skriňa

Čuma – stelesnený mor » Pluga.

poľ. džuma, džuma

Čumazeň (rus.) Gadzón

čur, čurilo, čuridlo

rus. čurban, čurpan, ščurila, čurila, čjurilo, čurka, čuriluška,

(sanskrit. čur = páliť)

fonetický zápis : Tschur, Tchour, Czur, Tschurillo, Cur, Šur

litov. Ežialgis, Ezagulis, ežgalis je z ežios galas = koniec brázdy alebo aj galuežė

slovin. meraš, mérar, džiler, džilejr, rus. kap, poľ. miernik

1. údajné božstvo podľa J.Kollára: vraj Čur je vnukom Svaroga a Lady, t.j. syn Živy a Pelena. Podľa KK je synom Dyja.

Ochranca kmeňových zvykov, hranice, rozhrania, konca, „hraničného ohňa“ - stráži majetok, stojí na strážni na hranici pozemku ako kameň alebo stĺp na medzi. Hranica v slovanskom vedomí nie je len hranicou pozemku, ale aj rozhraním, rozdelením všeobecne, vrátane časovej hranice. Ak je nov mesiaca rozhraním časového úseku (kalendárneho mesiaca), potom je totožný so ščurom. Ak je rozhraním medzi životom a smrťou, tak je pánom konca života t.j.

smrti. Jeho symbol sa nazýva **hraničník** (rus. rubežnik).

Hraničné brvná sa nazývajú čury alebo čurky (čiary). Rusky čur = hranica, medza, hraničný kameň, chotárny kameň, hraničný stĺp; peň hrúbky ruky, čurdak = klát, brvno, poleno,

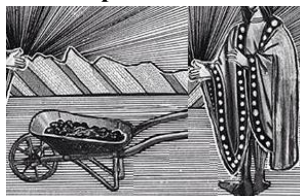
čurki = drevený klin t.j. čur je to, čo je ohraničené našimi predkami – otčina, otcovizeň, dedovizeň, pozemkové dedičstvo, rodný kraj,

domovina aj vo význame: hranica – neprekračovať!.

Obdobne pravlasť = **pračur** (praščur).

Jeho symbol sa nazýva stráž.

Na Ukrajine sa nazýva hraničný kameň **stepova baba**. V Bielorusku sa nazýva **Mara petrikovská**.

V slovinskej mytológii sa nazýva **meraš** alebo **džiler**, poľ. **miernik** -

duch, ktorý straší v noci a čaká na vykúpenie. Vyzerá ako veľký bezhlavý muž, ktorý meria pole alebo tlačí fúrik naložený s pôdou, ktorú odoral spod hraničného kameňa prípadne s medzným kameňom a snaží sa ich vrátiť späť.

V Čechách sa nazýva **Hraničník (Mezník)** » *meževik*

Pred kameňmi sa robia obrady obetovania zrna, snopov, vencov či povriesel, prípadne na oslavné dni sa pomaly obchádza majetok s takýmito obetami po línii hraničných kameňov. Z toho vzniklo v češtine slovo courat se = pomaly obchádzať. Padajúca hviezda bola znakom prijatia obety.

Čurilo je považovaný za vodcu obrov.

V rímskej mytológii je mu podobný *Genius loci a Silván*.

Božstvo Čur je považovaný za očistcu, ktorý očisťuje od všetkého nečistého a zla. Čurom sa tiež nazýva kryt, obraz Boha v soche. Čurove kúzla pomáhajú chrániť hranice vlastné a prekonať cudzie. Takže je tu aj podobnosť s *Porevítom*. Čur, okrem ochrany majetku, tiež chráni pred zlými duchmi a diablami, od ohovárania a kliatob. Čur je povolávaný očistiť miesto, kde sa vykonávajú obrady, pomáha a chráni.

Nesprávnym pochopením sa prekladá aj ako predok (ded).

Oslavuje sa 27. júla (9. augusta), bol prekrytý sviatkom sv. Panteleimona (Paliho) a na Ukrajine sa nazýva *Palikopa*.

Oslavuje sa aj na deň pred novom po Veľkej noci ako ščur (okolo 29. marca), deň pred novom cez Vajany – okolo 30. júna a deň pred novom cez Kúpalnice na *žiarolem* – okolo 3. septembra.

2. (rus.) ohorený od slnka, odymený od ohňa

3. niečo, z čoho tečie tenkým prúdom, cícerkom (z toho čurať, curat' = močiť, zrejme od zurčať - čurčať)

čutora

poľ. czutora

1. meno čarodejnice

2. poľná fľaša

3. násada na fajku, pipasár

Neslovanské

čaitya (ind.) -budhistický chrám, indický chrám s hrobkou, vytesaný do skaly v podobe jaskyne

čakry - energetické centrá životnej sily (*prány*), lokalizované na tele v žľazách s vnútorným vylučovaním

čatri (sansk.) - náhrobok

čhakor (tib.) - modliaci mlynček, používaný v niektorých orientálnych náboženstvách

číta (ind.) - mysliaci princíp, stredisko ľudskej vôle